

ЕКОНОМІКА І УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Руслана МАДЯР

МОЖЛИВІ НАСЛІДКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ ТА РОЛЬ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В АКТИВІЗАЦІЇ ДАНОГО ПРОЦЕСУ

Окреслено коло проблем, що провокують стриманість процесу інтеграції України в ЄС та мають переважно внутрішній характер. Спрогнозовано перспективи та можливі наслідки реалізації євроінтеграційної стратегії України. Проаналізовано додаткові інтеграційні можливості України, зокрема позитивно оцінюється транскордонна господарська взаємодія як важливий напрямок поглиблення загальноєвропейських інтеграційних процесів.

Ключові слова: *інтеграція, транскордонне співробітництво, Україна, Європейський Союз, центральноєвропейські держави-члени ЄС.*

За сучасних умов, коли зміни, спричинені глобалізацією, призводять до загострення конкуренції і зростання взаємодії залежності країн, участь в успішних міжнародних інтеграційних проектах є запорукою збереження та реалізації власної державності. Обґрунтування вибору оптимальної стратегії економічного розвитку України та міжнародної стратегії інтегрування української економіки в світогосподарські зв'язки за сучасного інтенсивного поглиблення глобальних і континентальних інтеграційних процесів – важливе науково-теоретичне і прагматичне завдання. Зрозуміло, що на основі фундаментального аналізу новітніх тенденцій необхідно об'єктивно зважувати і ризики інтеграції та глобалізації для України.

Але це ніяк не виправдовує штучне затягування вибору стратегії розвитку України в глобалізованому світі, як представляється, в основному через геополітичну та ідейно-концептуальну невизначеність українських державно-політичних еліт, недостатню конкурентоспроможність окремих сегментів української економіки та її меркантильні інтереси впливових приватно-корпоративних структур. Гальмуючу роль відіграє не лише реформне, технологічне та інноваційно-інвестиційне й інше відставання української економіки та суспільства від світових лідерів, але, подеколи, і свідоме блокування включення України в світову економіку з боку окремих іноземних суб'єктів, інтеграційних об'єднань, міжнародних інституцій та інших транснаціональних конкурентів.

Європейський Союз протягом більш як за 50 років свого існування довів і продовжує доводити свою ефективність у ролі економічного та політичного інтеграційного утворення. Яскравим прикладом цього є успішний рух країн євросони у напрямку подолання всесвітньої фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр. Нещодавно Європейський Союз подолав серйозну і затяжну інституційну кризу, завершивши процес ратифікації Лісабонської угоди і відкривши нову сторінку у своєму розвитку, зокрема, як глобального актора на світовій міжнародній арені.

Позитивним є новий *масив публікацій українських вчених* щодо загальноєвропейської економічної інтеграції та чергової хвилі розширення ЄС на Схід. З-поміж них заслуговують на увагу монографічні дослідження і статті І. В. Артємова, О. М. Горенка, О. О. Ковальової, В. В. Копійки, В. І. Посельського, Т. І. Шинкаренка та низки інших українських вчених [1; 2; 3; 4; 5; 6].

Пріоритетність наших взаємин з ЄС однаково зумовлена як прагматичними, так і ціннісними факторами. Європейський Союз є найбільшим сусідом України: об'єднує 27 країн-членів з населенням понад 550 млн. осіб, а довжина нашого спільного з ЄС кордону сягає 1400 км. Закономірно, що відносини України з ЄС мають багатовимірний характер і розгортаються в економічній, політичній, енергетичній, гуманітарній, інформаційній площинах, площині безпеки, що ставить на порядок денний у відносинах численні, суто практичні питання взаємовигідного співробітництва. Водночас, для України відносини з ЄС – це, насамперед, питання цивілізаційного і ціннісного вибору. Специфіка європейської інтеграції України полягає в тому, що це, водночас, і зовнішньополітичний пріоритет нашої держави, і напрям здійснення внутрішніх реформ.

Україна вже визначилася щодо орієнтирів свого внутрішнього розвитку – і ці орієнтири тотожні до засад, на яких базується Європейський Союз: демократія, ринкова економіка і ефективне державне управління. І хоча Україна ще далека від необхідного рівня реалізації цих ключових принципів, однак вона рухається в цьому напрямку.

Україна опинилася у стані перманентної внутрішньополітичної кризи, і така ситуація, окрім посилення внутрішньої напруги, завдає величезної шкоди міжнародному іміджу України. Зокрема, це негативно позначається і на переговорному процесі з ЄС, стосовно успішного завершення діалогу щодо майбутньої двосторонньої Угоди про асоціацію.

За таких досить складних і суперечливих „генеральних” умов вищого рівня представляє *значний науковий інтерес* дослідження додаткових інтеграційних можливостей України, як і інших держав, зокрема у транскордонному напрямі. Тобто, йдеться про позитивну оцінку транскордонної господарської взаємодії як важливого напрямку поглиблення загальноєвропейських інтеграційних економічних процесів.

Метою даного дослідження є виявлення перешкод, які стримують процес інтеграції України в ЄС, прогнозування перспектив та можливих наслідків реалізації євроінтеграційної стратегії України та визначення засобів активізації транскордонної співпраці як важливого чинника інтенсифікації інтеграційних процесів.

Умови вступу до ЄС визначені на засіданні Європейської Ради у Копенгагені, що відбулась 21–22 червня 1993 року: „Асоційовані держави Центральної та Східної Європи, які висловили таке прагнення, можуть стати членами Європейського Союзу. Вступ відбудеться як тільки асоційована держава зможе взяти на себе обов'язки членства, задовольнивши необхідні політичні та економічні вимоги”.

Ці вимоги отримали назву Копенгагенських критеріїв [7]:

перший – „стабільність інститутів, що є гарантами демократії, верховенства права, прав людини і поваги та захисту прав меншин” (політичний критерій);

другий – „існування діючої ринкової економіки, а також спроможність впоратися з конкурентним тиском та ринковими силами в межах Європейського Союзу” (економічний критерій);

третій – „здатність взяти на себе обов'язки членства, включно з дотриманням цілей політичного, економічного та валютного союзу” (критерій членства);

четвертий – „спроможність Європейського Союзу абсорбувати нових членів, одночасно підтримуючи динаміку європейської інтеграції, є важливим фактором спільного інтересу як Союзу, так і держав-кандидатів”. Іноді цей критерій називають „незалежним”, оскільки його суть – забезпечення того, щоб вступ нових країн не послабив європейську інтеграцію.

Якщо аналізувати успішність виконання Україною копенгагенських критеріїв членства, то можна зробити висновок, що за останні роки Україна зробила великий крок у виконанні першого з трьох його критеріїв, який стосується розбудови дієвих інститутів демократії. Очевидно, що для наступного якісного стрибка у відносинах з ЄС країні необхідно досягти таких саме успіхів щодо виконання ще двох копенгагенських критеріїв – розбудови конкурентоспроможної економіки та впровадження нормативної бази ЄС (*acquis communautaire*). Важливим є перегляд структурних пріоритетів розвитку економіки. В українському експорті переважають чорні метали, щодо яких на європейському ринку є надмірна пропозиція, через що згортається власне металургійне виробництво. Текстильна промисловість в Європі також не знаходиться серед пріоритетних галузей. Головним чинником інтеграції в ЄС сьогодні є переважно високі інформаційні технології. Тому здатність витримувати конкурентний тиск в єдиному європейському економічному просторі, проблема нарощування економічного потенціалу, потенціалу конкурентоспроможності – це ключова проблема для євроінтеграційного курсу України. Ще одна проблема – соціальні стандарти. Інтегрується не тільки економіка, а й суспільство. І дуже важливо витримувати європейські соціальні стандарти. Отже, сьогодні необхідно пройти через етап інтенсивної економічної та соціальної модернізації [8].

Об'єднана Європа висуває низку умов, за виконання яких шанси України стати членом ЄС будуть зростати. Найбільш суттєві зауваження Об'єднаної Європи до України можна звести до трьох: по-перше, європейці вважають Україну недостатньо демократичною, вони вказують на відсутність верховенства права, обмеженість свободи преси і т. д.; по-друге, в Україні велика доля бідних; по-третє, Україна відстає від Європи в технічному і технологічному оснащенні економіки. Досвід свідчить, що головне для європейської інтеграції України – не формальні обіцянки, а сутнісні перетворення, які, у першу чергу, потрібні самій Україні.

Таким чином, на шляху україно-європейської інтеграції є усвідомлені та неусвідомлені перешкоди, серед яких також належність до різних цивілізацій. Цивілізаційна невизначеність, притаманна Україні, приховує в собі альтернативи, пов'язані з різними геополітичними орієнтаціями, різними варіантами вирішення питання про місце та роль країни в системі міжнародних відносин і, природно, з різними зовнішньополітичними пріоритетами [9, 47].

В. Посельський, наголошуючи на тому, що темпи просування України до об'єднаної Європи визначатимуться, перш за все, її внутрішнім рухом до загальних цінностей і стандартів ЄС, запропонував такий сценарій інтеграції нашої держави до ЄС [6, 60]:

перший етап (2005–2007рр.) – стати „найкращим сусідом”. У цей період українське керівництво розпочинає масштабну програму європеїзації та соціально-економічної модернізації країни;

другий етап (2007–2010рр.) – стати країною кандидатом на членство в ЄС. Беручи до уваги досягнуті результати і глибокі реформи, що тривають, Євросоюз визнає за Україною статус країни-кандидата і приймає рішення про початок переговорів щодо вступу;

третій етап (2010–2015рр.) – на цьому завершальному етапі зближення Україна та ЄС переходять до повної лібералізації торгівлі і ведуть переговори про вступ. Залежно від того, скільки часу триватимуть ці переговори й ратифікація угоди про приєднання, Україна може стати членом ЄС у період 2015–2019рр.

Аналізуючи особливості проходження перших двох етапів, можна зробити висновки про деяку стриманість процесу інтеграції в ЄС і необхідно, насамперед, зосередити увагу на проблемних аспектах, які мають, переважно, внутрішній характер [10, 17].

Необхідно якомога скоріше подолати внутрішньополітичну кризу, протистояння всередині владних структур, забезпечити ефективну координацію дій державних органів у європейському напрямі. Актуальним завданням є модернізація стратегічних підходів до співробітництва з ЄС, з урахуванням його сучасного стану, перспектив політико-економічного партнерства, результатів реалізації Плану дій, а також внутрішніх інституційно-структурних змін, що відбуваються в Україні. Також важливо забезпечити загальнонаціональний консенсус навколо євроінтеграційного курсу України – для чого потрібно, насамперед, підвищити рівень обізнаності українських громадян у частині проблем і переваг євроінтеграції.

На думку директора представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні Ніко Ланге, ставлення ЄС до України зміниться лише тоді, коли влада й суспільство продемонструють готовність до глибоких і кардинальних змін усередині країни. Зокрема, Ланге стверджує, що для інтеграції України в ЄС необхідно здійснити низку внутрішніх реформ – у першу чергу, спростити податкове законодавство, провести адміністративні реформи, та, як наслідок, поліпшити інвестиційний клімат у країні [11].

Оцінками експертів передбачається, що вступ України в ЄС повинен надати наступні переваги [12]:

– переваги в політичній сфері: гарантія політичної стабільності, гарантія демократії, гарантія безпеки;

– переваги в економічній сфері: 1) макроекономічна стабільність (завершення бюджетної реформи, забезпечення незалежності Національного Банку України, створення системи ефективного нагляду за фінансовим сектором); 2) підвищення продуктивності економіки (вільний рух товарів, послуг і капіталів, участь України у спільному європейському ринку буде наслідком підвищення конкурентоспроможності української продукції та продуктивності виробництва. Джерелом збільшення продуктивності виробництва має стати вільний доступ до капіталу, новітніх технологій та ін.); 3) збільшення обсягів торгівлі (за період 1994–2005 років частка українського експорту на той час до 25 держав ЄС зростає з 7 до 32 %; у 2007 у зовнішній торгівлі товарами між Україною та країнами-членами ЄС спостерігалось збільшення обсягів як експорту та імпорту товарів (експорт склав 13916,8 млн. дол. і збільшився порівняно з 2006 р. на 15,1%, імпорт – відповідно 22217,9 млн. дол., та 37,2%); обсяги експорту-імпорту товарів до країн ЄС у I півріччі 2009 року порівняно з аналогічним періодом минулого року становили 46% та 47,4%, відповідно 3959 млн. дол. та 6631 млн. дол. США, негативне сальдо складало 2672 млн. дол. (у I півріччі 2008р. мінус 5390,4 млн. дол., коефіцієнт покриття експортом імпорту складав 0,60, у I півріччі 2008р. – 0,61) [13]; 4) вільне пересування робочої сили (сприятиме обміну досвідом і вміннями між українськими та європейськими працівниками, внаслідок чого зростатиме продуктивність праці в Україні, збільшуватиметься реальна заробітна плата);

– переваги в соціальній сфері: 1) захист прав працівників (вільне працевлаштування, адекватна оплата праці, гарантії соціального забезпечення, покращення умов життя і праці); 2) реформа соціальної сфери (реформування освіти, охорони здоров'я, культури, соціального захисту і страхування); 3) охорона навколишнього середовища.

Однак, побутують і критичні ставлення щодо вступу України в ЄС. Здебільшого ця позиція базується на тому, що Україна має достатній потенціал для самостійного розвитку, але, звичайно, в тісному співробітництві з ЄС [14]. Звичайно, потрібно проводити в країні вкрай необхідні реформи з перетворення України в демократичну й розвинену державу європейського типу, але вступ в ЄС не є обов'язковим. Підтверджується це тим, що за умов ефективного використання статусу „найкращого” сусіда, Україна матиме вільний доступ до європейського ринку, зросте зарубіжне інвестування (після створення ЗВТ),

вже впроваджується спрощення процесу пересування через кордон (з 1 січня 2008 року набула чинності Угода про спрощення оформлення віз), а на рахунок безпеки нашої країни, то її скоріше гарантуватиме вступ в НАТО.

Що стосується позитивних наслідків вступу України в ЄС з точки зору співтовариства, то можна назвати наступні [7]:

- членство України в ЄС означає більшу безпеку і стабільність в Європі завдяки унікальній геостратегічній позиції України;
- членство України в ЄС покращує енергетичну безпеку і транспортні зв'язки ЄС, так як Україна – стратегічна зона транзиту для трансконтинентальних мереж трубопроводу, повітряних і сухопутних шляхів;
- членство України в ЄС передбачає нові економічні можливості - значний потенціал ринку, ряд ділових можливостей для інвестицій ЄС і торгівлі;
- членство України в ЄС збагатить його культурну різноманітність;
- при вступі України, ЄС отримає можливість посилити свій вплив у Чорноморському регіоні;
- членство України в ЄС покращить взаємовідносини з Росією, крім того, Україна покаже приклад демократичного розвитку, поваги до прав людини та верховенства права.

Після останніх розширень у 2004 та 2007 рр. членам співтовариства важко дається однакове прийняття рішень, відчутний поділ на „старих” та „нових” членів, а також постійні дрібні сутички та непорозуміння. Ці внутрішні проблеми також заважають ЄС сказати Україні „так”.

Сучасні слабкі євроінтеграційні позиції України є закономірним результатом непослідовності і зволікання у здійсненні реформ. Роки тупцювання на місці залишили Україну позаду тих країн Центральної та Східної Європи, які наполегливо здійснювали складні ринкові перетворення. Успішність трансформації економічної системи в центральноєвропейських постсоціалістичних державах відзначають і українські вчені. Принциповим у цьому контексті є зауваження академіка Ю.М.Пахомова про те, що Польща, Угорщина, Чехія та інші держави регіону не впроваджували сліпо неолібералістську модель реформування як, наприклад, Україна, а раціонально будували ринкову економіку, виходячи з власних інтересів та специфіки [9, 390–442].

Аналіз досвіду системних економічних реформ та інтеграції центральноєвропейських держав до ЄС засвідчує, що саме системні ринкові перетворення обумовили зміни в характері транскордонного економічного співробітництва і перетворили його в активний чинник загального процесу інтегрування держав Центральної Європи до Євросоюзу. Втім, необхідно звернути увагу і на той факт, що інтенсифікація транскордонної господарської співпраці постсоціалістичних країн відбувалася в період 1993–2004 років у принципово відмінних зовнішньоекономічних умовах, ніж, наприклад, сучасне транскордонне економічне співробітництво України з сусідами – новими членами ЄС та й країнами СНД. Уже з початку 1990-х років господарські зв'язки на всіх рівнях здійснювалися на принципі режиму „вільної торгівлі” в рамках міжнародного регіонального економічного інтеграційного об'єднання – Центральноєвропейська угода вільної торгівлі (CEFTA). Україна лише намагається рухатися до режиму вільної торгівлі з ЄС, а застосування деяких інших каталізаторів розвитку зовнішньоекономічних зв'язків (у т. ч. транскордонних економічних), таких, наприклад, як спеціальні економічні зони та спеціальні режими інвестування на прикордонних територіях з різних причин, передусім адміністративно-директивних, не змогли дати синергетичного ефекту для розвитку транскордонної співпраці.

Необхідно мати на увазі, що головними системотворчими суб'єктами або провідними „акторами” транскордонного співробітництва є прикордонні регіони. Під поняттям

„прикордонні регіони” варто розуміти, насамперед, території адміністративно-територіальних одиниць суверенних країн, які безпосередньо прилягають до державних кордонів. З економічного погляду це, зазвичай, – територіальні (регіональні) господарські комплекси або їх сегменти. Саме в такому вигляді – як регіональна економіка – вони виступають активними учасниками міжнародних економічних відносин, у тому числі транскордонного економічного співробітництва [15, 113].

Проте, прикордонні регіони – це також області інтенсивної міжнародної господарської взаємодії та підвищеної економічної інтеграційної активності. Вони знаходяться на перехресті взаємозв'язаної міжнародної транспортної інфраструктури, товарно-торговельних та інших потоків. Тут безпосередньо стикаються і взаємодіють не тільки регіональні, але й цілісні національно-державні господарські комплекси. Тому прикордонні регіони нерідко виступають своєрідними полігонами практичного взаємозближення і взаємопроникнення національних економік сусідніх країн.

Більше того, – на прикордонних територіях досить часто зароджуються та проходять апробацію нові форми і види міжнародного, в тому числі транскордонного економічного співробітництва, які прискорюють міждержавні інтеграційні процеси. Рівень відкритості регіональних економік прикордоння назовні, їх експортна орієнтованість та ступінь залучення у зовнішньоекономічні зв'язки, зазвичай, вищі, ніж у внутрішніх регіонах країн та й, подеколи, у національно-державних народногосподарських комплексах в цілому. Внаслідок цього прикордонні регіони виступають в якості важливих центрів міжнародної економічної інтеграції. Економічне інтегрування на міжрегіональному прикордонному рівні може навіть випереджати за поступом міждержавну інтеграцію. Ось чому транскордонне співробітництво потрібно розглядати як активний чинник сприяння інтеграційним процесам.

Попри те, що питання про можливість майбутнього вступу України у ЄС залишається на порядку денному і остаточно не вирішене, процес інтеграції України до ЄС продовжується. У цьому напрямку здійснюються важливі конкретні кроки. До них, зокрема, необхідно віднести завершення багаторічної процедури вступу у СОТ, що відкрило для України перспективу переговорів з ЄС про зону вільної торгівлі. Не менш важливим кроком на шляху європейської інтеграції є й укладання Угоди про спрощення візового режиму між Україною та ЄС. Попри критику щодо практичної реалізації положень цієї Угоди, вона значно полегшила процедуру отримання віз багатьом категоріям українських громадян. Безперечним досягненням сучасного етапу взаємовідносин України з ЄС є визначення нового формату двосторонніх стосунків у рамках Угоди про Асоціацію, переговори щодо якої значно просунулися, хоча для їх остаточного завершення ще знадобиться час. Угода про Асоціацію передбачає новий, більш високий рівень політичних відносин порівняно з нині чинною Угодою про партнерство і співробітництво, оскільки вона має на меті політичну асоціацію та економічну інтеграцію України з ЄС.

Нова Угода передбачає можливість формування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, активізує діалог щодо пом'якшення і скасування візового режиму, сприятиме співробітництву у сфері енергетики та з питань безпеки. Створення всебічної та поглибленої зони вільної торгівлі, що передбачає наближення регуляторного законодавства України до стандартів ЄС, сприятиме послідовному зростанню присутності України на внутрішніх ринках Євросоюзу. Позитивний досвід переговорів з Україною щодо Угоди про асоціацію вже використано ЄС при розробці своєї політики Східного партнерства, дія якої, крім України, поширюється на Молдову, Білорусь, Грузію, Азербайджан і Вірменію. Політика Східного партнерства, затверджена у травні 2009 р., відкриває для України нові можливості секторальної економічної інтеграції з ЄС, створює

передумови для значного розширення прикордонного співробітництва, а також поліпшення механізмів державного управління [16].

Таким чином, всупереч дії численних несприятливих чинників, які гальмують процес європейської інтеграції України (внутрішньополітична криза в Україні, затяжна інституційна криза ЄС, світова економічна криза тощо), у відносинах Україна – ЄС за останні роки досягнуто значного поступу.

Голова делегації Європарламенту по зв'язках з Україною Адріан Сіверін вважає, що сьогодні головним є подальше співробітництво. Україна – європейська держава і, якщо буде розвинено спільну енергетичну стратегію, якщо координуватимуться дії зовнішньої політики і буде створена зона вільної торгівлі, то лише тоді Україні варто заслужено домагатися членства в ЄС [17].

Фінансово-економічна криза глибоко вразила українське суспільство, і не в останню чергу тим, що продемонструвала архаїчність існуючої моделі розвитку та неадекватність її політичного забезпечення. На перший погляд, ідея завершувати переговорний процес з Угоди про асоціацію включно із зоною вільної торгівлі під час кризи виглядає парадоксально. Натомість практика свідчить, що кризовий період ідеально підходить для глибоких реформ, адже він виявляє слабкості, невідповідності чинної системи, бюрократичні лабіринти й законодавчі тупики, й їхня рішуча ліквідація допомагає виходити з кризи швидше. А криза виправдовує рішучість і жорсткість перед виборцями.

Аналогічна ситуація й у відносинах Україна – ЄС. Відомий німецький фахівець Андреас Умланд, наприклад, вважає, що саме в цей кризовий період Євросоюз має ухвалити стратегічне рішення надати Україні перспективу членства. Він висловився про це (з боку громадянина ЄС) гранично чітко: «(Швидке) надання можливості майбутньої інтеграції України в європейській структурі переформатувало б політичний дискурс і реструктуризувало б партійні конфлікти... Лідери ЄС мають спробувати побачити ширшу картину і згадати історію власних країн. Їм би належало припинити позаісторичне абстрагування сьогоденних проблем України від труднощів, які й їхні держави відчували до своєї участі в процесі європейської інтеграції. В інтересах всього Європейського континенту і його народів вони мають запропонувати Україні перспективу членства в ЄС швидше раніше, ніж пізніше» [18].

Із зазначеного вище не важко зробити висновок, що проблем щодо просування України до ЄС є більш ніж достатньо. Тому, стратегічна мета України в умовах безпосереднього сусідства з Євросоюзом полягає у розвитку транскордонного співробітництва і перетворенні його в додатковий ефективний канал майбутньої інтеграції країни до ЄС та ефективного включення у світогосподарські зв'язки в умовах глобалізації. Але українські підходи не повністю враховують новітню еволюцію транскордонного співробітництва в Європейському Союзі та майже півторадесятилітній досвід його розбудови між країнами ЄС і державами Центральної та Східної Європи, які знаходилися на стадії підготовки до вступу в Європейську спільноту. Рівень самостійності місцевих органів влади і самоврядних територіальних громад у сфері транскордонних відносин в Україні значно обмеженіший, ніж в розвинених європейських державах. Така ситуація склалася в силу загальмованого характеру реформ в Україні періоду 1990-х – початку 2000-х років, особливо щодо децентралізації влади і перерозподілу компетенцій.

В європейських країнах більш-менш самостійні в міжнародних стосунках місцеві самоврядні органи і територіальні громади нерідко створюють більш розгалужену, ніж міждержавна, систему транскордонних відносин та ініціюють такі нові форми співпраці, які надалі стають притаманними загалом і міждержавним стосункам.

Інтенсифікуючи транскордонне співробітництво в рамках реалізації євроінтеграційної стратегії, Україною вирішуються наступні головні завдання: не допускається перетворення нових східних кордонів ЄС у жорсткі розподільчі лінії, які відмежовують Україну від

Європи; не допускається перетворення регіонів з обох боків нових східних кордонів ЄС і України в периферійні і тупикові; координуються концепції соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів; поступово формуються інтегровані, насамперед в просторово-економічному плані, транскордонні регіони України і центральноєвропейських держав; створюється поєднана і взаємодоповнююча транспортна, прикордонна та інша інфраструктура; складається система міжнародної взаємодії місцевих органів державної влади і самоврядування, територіальних громад тощо.

Отже, останні розширення ЄС 2004 та 2007 років призвели до того, що Україна має спільні кордони з країнами-членами співтовариства, що дає поштовх до посиленої транскордонної співпраці і перетворює її в ефективний додатковий чинник загального процесу інтегрування України до Євросоюзу.

Але головною проблемою є ситуація всередині країни – наша економіка ще досить слабка, керівництво, здебільшого, ухиляється від виконання конкретних дій щодо реформування і перетворень в країні, крім того, ЄС на даному етапі має достатньо внутрішніх проблем і Україна є поки що небажаною в цьому об'єднанні. Позитивним є те, що як громадяни ЄС, так і українці в цілому схвально ставляться до євроінтеграційних прагнень України. Тобто потрібно здійснювати конкретні дії, що наблизять Україну до теперішніх стандартів розвитку і питання вступу поступово вирішиться.

З деякими застереженнями можна сказати, що нині робляться нові кроки назустріч інтеграції. Проходять постійні консультації та переговори щодо укладання нової посиленої угоди між ЄС та Україною, що виведе відносини на новий рівень. Зокрема, передбачається створення поглибленої зони вільної торгівлі, що, беззаперечно, стане причиною покращення інвестиційного клімату та збільшення обсягу інвестицій, передбачає скасування технічних бар'єрів та митних тарифів, а також лібералізацію руху послуг, капіталу та робочої сили.

Подальші наукові дослідження окресленої в статті проблематики можуть проводитись в напрямку більш глибокого вивчення зарубіжного досвіду трансформування передумов в основні інтеграційні етапи, фінансового та інституційного забезпечення транскордонного і єврорегіонального співробітництва, формування концептуальних засад скоординованої системи транскордонної співпраці в Україні, яка при своєму функціонуванні керувалася б, передусім, національними інтересами держави і включала в себе механізми узгодження регіональних інтересів як на міжнародному, так і на внутрідержавному рівні та служила б ефективним додатковим чинником реалізації її євроінтеграційних перспектив.

Література

1. Артьомов І. В. *Проблеми і перспективи входження України в ЄС. Навч. посібник.* Ужгород. – 2007. – 384 с.
2. Горенко О. М. *Соціально-політичний вимір європейської інтеграції та Україна.* – К.: Інститут історії України НАН України, 2002. – 154 с.
3. Ковальова О. О. *Стратегія євроінтеграції: як реалізувати європейський вибір України.* – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. – 340 с.
4. Копійка В. В. *Розширення європейського Союзу. Теорія і практика інтеграційного процесу.* – К.: Видавничо-поліграфічний центр, Київський університет, 2002. – 253 с.
5. Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. *Європейський Союз: заснування і етапи становлення.* – К.: Ін-Юре, 2001. – 445 с. Посельський В. *Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції.* – К.: Смолоскип, 2002. – 168 с.
6. Посельський В. *Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції.* – К.: Смолоскип, 2002. – 168 с.

7. R. Shpek, speech of Ukrainian Ambassador "PLUSSES AND MINUSES OF UKRAINE'S MEMBERSHIP IN THE EU FOR THE EUROPEAN UNION" // Embassy News of Mission of Ukraine to European Communities/October 17, 2007.
8. Їжак О. Основні перешкоди та базові інструменти Європейської інтеграції України // Виступ на міжнародному круглому столі "Підготовка нових членів ЄС - країн-сусідів України до вступу в Шенген: виклики для України (приклад Словаччини)", Ужгород, 26 лютого 2007 року.
9. Пахомов Ю. Н. Модели экономических трансформаций: мирохозяйственный и цивилизационный опыт для Украины // Цивилизационные модели современности и их исторические корни. – К.: Наукова думка, 2002. – С. 390–442.
10. Чалий В. Україна – ЄС: до нового етапу співробітництва // Зовнішні справи, № 10 2007р. – С. 16–18.
11. Ніко Ланге. Україна в новій ініціативі Європейського Союзу «Східне партнерство» // Виступ на семінарі «Європейська інтеграція України», Хмельницький, 30 листопада 2009 року.
12. Європейська інтеграція України: оцінки експертів // Національна безпека і оборона, № 5, 2007 р.
13. Осауленко О.Г., голова Державного комітету статистики. Стан зовнішньоекономічних відносин з країнами Європейського Союзу у I півріччі 2009 року. // Експрес - випуск, № 192, 10.09.2009 р.
14. Гужва І. Навіщо Україні Євросоюз? // "Сьогодні", 11.02.2005 р.
15. Мадяр Р. О. Прикордонні регіони в умовах поглиблення європейської економічної інтеграції: основні види і типи. – Вісник ТНЕУ, №2, 2007р., – С. 113–123.
16. Веселовський А., голова місії України при ЄС, посол. Далеке, але очевидне: Україна та Євросоюз // «День», № 162, 12.09.2009 р.
17. Adrian Severin, The head of the EU-Ukraine parliamentary cooperation committee in the European Parliament//Ukraine should approach EU without institutional registration, EU-Ukraine committee head says/ EU talks. About Europe and Europeans, NATO and prospects, 28 February, 2008.
18. Андреас Умланд. Європейський внесок у недуги України // «Дзеркало тижня» № 30, 2009 р.
19. Політика Європейської інтеграції. Навч. посібник під редакцією проф. В. Г. Воронкової. – К., 2007р. – 517 с.
20. Представництво України при Європейському союзі – <http://www.ukraine-eu.mfa.gov.ua>

Редакція отримала матеріал 16 грудня 2009 р.